

М. Аркатов

**ПОВІСТЬ СТВЕНА КІНГА «РИТА ГЕЙВОРТ І ВТЕЧА З ШОУШЕНКА»
У ФІЛЬМІ ФРЕНКА ДАРАБОНТА**

М. Arkatov

**STEPHEN KING'S TALE "RITA HAYWORTH AND SHAWSHANK REDEMPTION"
IN THE FRANK DARABONT'S FILM**

«Король жахів» Стівен Кінг вирішив вийти за межі свого звичного жанру та випустив збірку «Чотири сезони» (1982), що в оригіналі носить назву «Різні пори року». Збірка складається з чотирьох повістей, кожна з яких символізує одну з пір року. Ці твори, які сам автор називає «звичайні історії», або «чотири довгі оповідки з бананової республіки повістей», розпочинає «Рита Гейворт і втеча з Шоушенка», підзаголовок — «Весни довічні сподівання». Майже тридцятирічну історію тюремного життя Енді Дюфрейна і його втечі з вигаданої в'язниці Шоушенк розповідає інший ув'язнений на прізвисько Ред. Протягом багатьох років Енді прорубував собі шлях до свободи, приховуючи діру у стіні своєї камери плакатом із зображенням актриси Рити Гейворт.

Екранізацію повісті в 1994 р. здійснив за власним сценарієм друг автора, американський кінорежисер, сценарист та продюсер Френк Дарабонт. Стрічка здобула сім номінацій на премію «Оскар», включно з категоріями «найкращий фільм» та «найкращий адаптований сценарій», але жодної статуетки так і не отримала. Проте з часом вона набула статусу культової і сьогодні очолює рейтинг найкращих фільмів усіх часів за версією авторитетного ресурсу IMDb. Режисер прибрав Риту Гейворт із назви фільму, а після його виходу подарував автору повісті плакат із зображенням акторки. Низку інших важливих відмінностей кінопроекції розглянемо далі.

Повість детально розкриває психологію персонажів, зосереджуючись на їхньому внутрішньому світі. Особливу увагу приділено роздумам Реда про життя у в'язниці та еволюції характеру Енді. Автор створює особливу атмосферу, яка через детальний опис буденності та повільного плину часу змушує відчутти застиглість і монотонність тюремного існування. Екранізація зберігає основну сюжетну лінію, однак додає більшої динаміки, роблячи акцент на ключових подіях, які рухають оповідь вперед. Завдяки цьому фільм стає більш емоційно насиченим у порівнянні з літературним оригіналом. Водночас деякі сцени зазнали змін, як-от конфлікт із «сестричками», де сексуальне насильство замінено побиттям.

В оригіналі Ред (дослівно «червоний» або «рудий») — білий ірландець з «чуприною рудуватого волосся». У фільмі його зіграв афроамериканець Морган Фрімен, що додає іронічного забарвлення моментам, коли герой називає себе ірландцем. Однак завдяки майстерній акторській грі Фрімену вдається перетворити свого персонажа на символ мудрості й справжньої дружби. Це наповнює фільм особливою емоційною глибиною, тож актор був номінований на премію «Оскар» за найкращу чоловічу роль.

Сюжетна лінія, яка розкриває причини ув'язнення Енді та події його минулого, вибудовується через спогади й сцени тюремного життя. В оригінальному творі акцент робиться на його інтелекті та стратегії виживання, тоді як екранізація зосереджується на змінах його характеру під впливом взаємодії з іншими героями.

Мужність та сміливість Дюфрейна в боротьбі з несправедливістю посилюють емоційний зв'язок із глядачем.

Аудіовізуальна символіка є одним із ключових елементів перекладу літературного оригіналу на мову кіно. Музика Моцарта, постери на стінах камери Енді, дощова ніч, що стала кульмінацією його втечі, і багато інших деталей гармонійно доповнюють та розширюють лаконічний опис подій повісті. Водночас роль Реда як оповідача і коментатора здебільшого реалізується через закадровий текст. На відміну від цього, першоджерело має більш інтимний і суб'єктивний характер, що дозволяє читачеві глибше проникнути у внутрішній світ героя, краще усвідомити його думки й емоції.

Колишній наставник Енді в тюремній бібліотеці, головний бібліотекар і старий в'язень Брукс Гатлен, незабаром після звільнення помирає «у притулку для нужденних старих», адже все його життя було пов'язане із Шоушенком. Цей короткий момент у розповіді Реда у фільмі перетворюється на драматичний епізод із самогубством Гатлена, що підкреслює його нездатність адаптуватися до світу за межами в'язниці.

У кінцівці повісті Ред, вийшовши на волю, розмірковує над листом від Енді, в якому той запрошує друга приєднатися до себе в Мексиці. «У мені живе надія» — остання фраза відкритого завершення оповіді. В екранізації ця надія трансформується в оптимістичний фінал, де головні герої зустрічаються на сонячному мексиканському узбережжі.

Основна особливість кінопроекції полягає у збереженні головних рис літературного першоджерела. Це включає спільну сюжетну основу, що доповнюється прямим цитуванням окремих реплік персонажів, а також глибоке дослідження тем надії, свободи та внутрішньої сили, які дають головному герою змогу витримати багаторічне ув'язнення. Центральне місце відведено взаєминам між Енді та Редом, а їх дружба є основною лінією розвитку сюжету. Значну увагу приділено багаторічній підготовці плану звільнення головного героя, яка завершується кульмінаційним моментом — втечею з в'язниці, що символізує перемогу над системою.

Фільм та повість є гідними представниками свого виду мистецтва. Попри помітні розбіжності, екранізація майже дослівно передає ключові моменти оригінального твору. Сюжет фільму тісно переплітається з книгою, змінюючи лише кілька деталей. Атмосфера, а також динаміка взаємовідносин між персонажами майстерно відтворені в обох форматах. Тож не дивно, що як читання повісті, так і перегляд фільму викликають схожі емоції і у читача, і у глядача.

Д. Буяло

**РОМАН МАРІО П'ЮЗО «ХРЕЩЕНИЙ БАТЬКО»
В ЕКРАНІЗАЦІЇ ФРЕНСІСА ФОРДА КОППОЛІ**

D. Buialo

**MARIO PUZO'S NOVEL "THE GODFATHER"
IN THE FILM ADAPTATION BY FRANCIS FORD COPPOLA**

Культурний роман Маріо П'юзо «Хрещений батько» (1969) був створений «цілком і повністю на підставі вивчення джерел», бо автор «ніколи не зустрічався з більш-менш серйозним гангстером». Розповсюджену після успіху роману байку